RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920. Andra kammaren. Nr 82.

Onsdagen den 16 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 innevarande juni.

§ 2.

Gemensamma omröstningar.

Sedan riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de uti bankoutskottes memorial nr 71 samt statsutskottets memorial nr 187 och 235—237 föreslagna voteringspropositioner rörande frågor, i vilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämt blivit, att vederbörliga omröstningar över de olika besluten skulle denna dag äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt bankoutskottets memorial nr 71).

»Den, som i likhet med första kammaren vill avslå utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit vad utskottet hemställt och sålunda beslutit, att fullmäktig i riksbanken, som icke är bosatt i Stockholm, må uppbära reseersättning för varje resa, som han efter kallelse till sammanträde företager från sin hemort till sammanträdesorten och åter, enligt de grunder, som äro eller varda bestämda för ledamot av riksdagen.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 96 Ja och 106 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kam-

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

maren samtidigt anställd, hade utfallit med 93 Ja och 37 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller . . . . . 96 Ja och 106 Nej, sammanräkningen visade . . . . . 189 Ja och 143 Nej, och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 187).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må dels med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, i vad den avser delning av nedannämnda domsagor, och med avslag å herrar Pers, Schlyters och Bärgs ovanberörda motioner, de båda sistnämnda såvitt de röra sådan delning, för möjliggörande av delning *ej mindre* av Gästriklands domsaga sålunda, att domsagans östra tingslag jämte Österfärnebo socken av västra tingslaget bildar en domsaga, benämnd Gästriklands östra domsaga, och västra tingslaget utom nyssnämnda socken bildar en domsaga, kallad Gästriklands västra domsaga, *än även* av Västerbottens södra domsaga sålunda, att Umeå tingslag med undantag av den del av Hörnefors socken, som nu hör till detta tingslag, bildar en domsaga, benämnd Umeå domsaga, samt återstående delen av domsagan bildar en domsaga med bibehållande av den nuvarande domsagans namn, i 1921 års riksstat höja det under andra huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till Svea hovrätt med därunder lydande justitiestat från dess nuvarande belopp 947,087 kronor med 10,100 kronor till 957,187 kronor, därav bestämt anslag 952,187 kronor och förslagsanslag 5,000 kronor,

ävensom fastställa avlöningsförmånerna för en var av häradshövdingarna i de föreslagna fyra nya domsagorna sålunda:

lön	kronor 4,500	
tjänstgöringspenningar	» 1,500	6,000,

dels och till partiell löneförbättring för häradshövdingarna för bestridande av vissa resekostnadsbidrag till sådana befattningshavare, allt i enlighet med av departementschefen förordade grunder samt med iakttagande av vad utskottet anfört beträffande skyldighet för häradshövding att hålla kansli tillgängligt för allmänheten å tid, som i 9 § av domsagostadgan angives, samt å ort, som av Kungl. Maj:t bestämmes, ävensom jämkning i vissa fall av löneförbättringens belopp, på extra stat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 350,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att

dels med bifall till herrar Pers, Schlyters och Bärgs ovanberörda motioner, de båda sistnämna i vad de avse ifrågasatt delning av Gästriklands domsaga och Västerbottens södra domsaga avslå Kungl. Maj:ts i sådant hänseende framställda förslag, *Gemensamma omröstningar.*

dels ock till partiell löneförbättring för häradshövdingarna och bestridande av vissa resekostnadsbidrag till sådana befattningshavare, allt i enlighet med av departementschefen förordade grunder samt med iakttagande av vad utskottet anfört beträffande skyldighet för häradshövding att hålla kansli tillgängligt för allmänheten å tid, som i 9 § av domsagostadgan angives, samt å ort, som av Kungl Maj:t bestämmes, ävensom jämkning i vissa fall av löneförbättringens belopp, på extra stat för år 1921 bevilja ett förslagsanslag, högst, 336,100 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 86 Ja och 122 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 90 Ja och 51 Nej
vadan, då därtill lades andra kammarens
röster eller . . . . . 86 Ja och 122 Nej,
sammanräkningen visade . . . . . 176 Ja och 173 Nej
och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 235).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen beslutar,

dels att nedannämnda i den vid statsutskottets utlåtande nr 212 fogade bilagan A upptagna rubriker erhålla följande lydelse:

	Avlöningstillägg, för år räknat			
	Lön.	Tjänstgörings-penningar.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Folkskolinspektionen.				
1 folkskolinspektör	600	300	—	900
51 folkskolinspektörer	30,600	15,300	—	45,900
Summa	—	—		46,800

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat			
	Lön. Kronor.	Tjänstgörings-penningar. Kronor.	Arvode. Kronor.	Summa. Kronor.
Högre lärarinneseminariet, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna.				
1 rektor	[1]) 700	300	—	[1]) **1,000**
101 rektorer	[1]) 70,700	30,300	—	[1]) **101,000**
1 lektor	[2]) 700	300	—	[2]) **1,000**
410 lektorer[3])	[2])287,000	123,000	—	[2]) **410,000**
1 adjunkt	[2]) 600	300	—	[2]) **900**
800 adjunkter[3])[4])	[2])480,000	240,000	—	[2]) **720,000**
Vid högre lärarinneseminariet:				
1 ämneslärarinna	500	250	—	**750**
9 ämneslärarinnor	4,500	2,250	—	**6,750**
1 biträdande ämneslärarinna	475	225	—	**700**
2 biträdande ämneslärarinnor	950	450	—	**1,400**
1 lärare i teckning	[5]) 650	—	—	[5]) **650**
1 lärarinna i gymnastik	400	—	—	**400**
1 lärare i musik	[6]) 425	—	—	[6]) **425**
1 lärarinna i handarbete	500	—	—	**500**
Vid de högre allmänna läroverken:				
1 teckningslärare	[7]) 450	—	—	[7]) **450**
37 dito	[7]) 16,650	—	—	[7]) **16,650**
1 gymnastiklärare	625	—	—	**625**
36 dito	22,500	—	—	**22,500**
3 musiklärare	450	—	—	**450**
37 dito	16,650	—	—	**16,650**
Vid real- och samskolorna:				
1 lärarinna	475	225	—	**700**
53 lärarinnor[10])	25,175	11,925	—	**37,100**
1 teckningslärare	[7]) 300	—	—	[7]) **300**
38 dito	[7]) 11,400	—	—	[7]) **11,400**

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat			
	Lön. Kronor.	Tjänstgöringspenningar. Kronor.	Arvode. Kronor.	Summa. Kronor.
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.).				
Vid real- och samskolorna (forts.).				
1 gymnastiklärare	[8]) 375	—	—	[8]) **375**
37 dito	[8]) 13,875	—	—	[8]) **13,875**
1 musiklärare	[9]) 250	—	—	[9]) **250**
38 dito	[9]) 9,500	—	—	[9]) **9,500**
1 lärarinna i kvinnligt handarbete	125	—	—	**125**
18 lärarinnor i kvinnligt handarbete	2,250	—	—	**2,250**
Vid folkskoleseminarierna:				
1 övningsskollärare	[11]) 525	275	—	[11]) **800**
65 dito	[11]) 34,125	17,875	—	[11]) **52,000**
1 lärare i teckning vid dubbelseminarium	[7]) 800	—	—	[7]) **800**
3 dito vid dito	[7]) 2,400	—	—	[7]) **2,400**
1 lärare i teckning vid enkelseminarium	[12]) 475	—	—	[12]) **475**
10 dito vid dito	[12]) 4,750	—	—	[12]) **4,750**
1 lärare i musik	[13]) 800	—	—	[13]) **800**
16 dito	[13]) 12,800	—	—	[13]) **12,800**
1 lärare i gymnastik	[13]) 800	—	—	[13]) **800**
16 dito	[13]) 12,800	—	—	[13]) **12,800**
1 lärare i manlig slöjd	725	—	—	**725**
8 dito	5,800	—	—	**5,800**
1 lärarinna i kvinnlig slöjd	500	—	—	**500**
5 lärarinnor i dito	2,500	—	—	**2,500**
1 lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola	375	—	—	**375**
8 lärarinnor i dito vid dito	3,000	—	—	**3,000**
1 lärarinna i hushållsgöromål	500	—	—	**500**
2 lärarinnor i dito	1,000	—	—	**1,000**
1 lärare i trädgårdsskötsel vid seminariet i Umeå	—	—	[15]) 250	[15]) **250**
1 dito vid annat seminarium	[14]) 400	200	—	[14]) **600**
13 dito vid dito	[14]) 5,200	2,600	—	[14]) **7,800**

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat			
	Lön.	Tjänstgörings-penningar.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.).				
Vid blindundervisningsanstalterna:				
1 ämneslärare	525	275	—	**800**
2 dito	1,050	550	—	**1,600**
1 första lärarinna	500	250	—	**750**
1 dito	500	250	—	**750**
1 lärarinna	475	225	—	**700**
7 lärarinnor	3,325	1,575	—	**4,900**
1 arbetslärare	500	225	—	**725**
5 dito	2,500	1,125	—	**3,625**
1 handarbetslärarinna	400	200	—	**600**
2 handarbetslärarinnor	800	400	—	**1,200**
1 lärarinna i hushållsgöromål	400	200	—	**600**
1 musiklärare	425	200	—	**625**
1 dito	—	—	[16]) 150	[16]) **150**
1 gymnastiklärare	275	150	—	**425**
Summa	—	—	—	**1,507,600**

[1]) Därest befattningshavaren är kvinnlig rektor vid sam/stats skola eller vid förskolan för blinda i Växjö, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

[2]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen med 100 kronor.

[3]) Avlöningstilläggen vid de lektorsbefattningar vid folkskoleseminarierna, som hållas vakanta med hänsyn till vid seminarierna befintliga adjunktsbefattningar å övergångsstat, må i stället utgå vid nämnda adjunktsbefattningar.

[4]) Av avlöningstillägget, i vad det belöper på förra halvåret 1920, vid den nya adjunktsbefattningen vid realskolan i Södertälje, som skall vara obesatt under samma halvår, skall löneförbättring till den under halvåret vid skolan anställda lärarinnan utgå efter samma grunder, som till ämneslärarinna vid samskola.

[5])[6]) Därest befattningshavare är kvinna, minskas avlöningstillägget med [5]) 75 kronor, [6]) 150 kronor.

[7])[8])[9]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med [7]) 50 kronor, [8]) 50 kronor, [9]) 25 kronor.

[10]) Se anm. 4).

[11]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

[12])[13]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med [12]) 50 kronor, [13]) 50 kronor.

[14]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, ivad det hänför sig till lönen, med 100 kronor.

[15]) Härav 80 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar.
[16]) Härav 50 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

dels ock att till tillfällig löneförbättring för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen å tilläggsstat för år 1920 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 1,993,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, *dels* att nedannämnda, i den vid statsutskottets utlåtande nr 212 fogade bilagan A upptagna rubriker erhålla följande lydelse:

	Avlöningstillägg, för år räknat.			
	Lön. Kronor.	Tjänstgöringspenningar. Kronor.	Arvode. Kronor.	Summa. Kronor.
Folkskolinspektionen.				
1 folkskolinspektör	400	200	—	**600**
51 folkskolinspektörer	20,400	10,200	—	**30,600**
Summa	—	—	—	**31,200**
Högre lärarinneseminariet, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna.				
1 rektor	[1]) 400	200	—	[1]) **600**
101 rektorer	[1]) 40,400	20,200	—	[1]) **60,600**
1 lektor	[2]) 400	200	—	[2]) **600**
410 lektorer [3])	[2]) 164,000	82,000	—	[2]) **246,000**
1 adjunkt	[2]) 400	200	—	[2]) **600**
800 adjunkter [3]) [4])	[2]) 320,000	160,000	—	[2]) **480,000**
Vid högre lärarinneseminariet:				
1 ämneslärarinna	325	175	—	**500**
9 ämneslärinnor	2,925	1,575	—	**4,500**

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat.			
	Lön.	Tjänstgörings-penningar.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.):				
Vid högre lärarinneseminariet (forts.):				
1 biträdande ämneslärarinna	295	175	—	**470**
2 biträdande ämeslärarinnor	590	350	—	**940**
1 lärare i teckning	[5]) 435	—	—	[5]) **435**
1 lärarinna i gymnastik	270	—	—	**270**
1 lärare i musik	[6]) 280	—	—	[6]) **280**
1 lärarinna i handarbete	340	—	—	**340**
Vid de högre allmänna läroverken:				
1 teckningslärare	[7]) 300	—	—	[7]) **300**
37 d:o	[7]) 11,100	—	—	[7]) **11,100**
1 gymnastiklärare	420	—	—	**420**
36 d:o	15,120	—	—	**15,120**
1 musiklärare	300	—	—	**300**
37 d:o	11,100	—	—	**11,100**
Vid realskolorna:				
1 lärarinna	295	175	—	**470**
53 lärarinnor [10])	15,635	9,275	—	**24,910**
1 teckningslärare	[7]) 200	—	—	[7]) **200**
38 d:o	[7]) 7,600	—	—	[7]) **7,600**
1 gymnastiklärare	[8]) 250	—	—	[8]) **250**
37 d:o	[8]) 9,250	—	—	[8]) **9,250**
1 musiklärare	[9]) 170	—	—	[9]) **170**
38 d:o	[9]) 6,460	—	—	[9]) **6,460**
1 lärarinna i kvinnligt handarbete	90	—	—	**90**
18 lärarinnor i d:o	1,620	—	—	**1,620**
Vid folkskoleseminarierna:				
1 övningsskollärare	[11]) 355	175	—	[11]) **530**
65 dito	[11]) 23,075	11,375	—	[11]) **34,450**
1 lärare i teckning vid dubbelseminarium	[7]) 530	—	—	[7]) **530**
3 dito vid dito	[7]) 1,590	—	—	[7]) **1,590**

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat.			
	Lön. Kronor.	Tjänstgöringspenningar. Kronor.	Arvode. Kronor.	Summa. Kronor.
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.):				
Vid folkskoleseminarierna (forts.):				
1 lärare i teckning vid enkelseminarium . .	[12]) 315	—	—	[12]) **315**
10 dito vid dito . .	[12]) 3,150	—	—	[12]) **3,150**
1 lärare i musik	[13]) 530	—	—	[13]) **530**
16 dito	[13]) 8,480	—	—	[13]) **8,480**
1 lärare i gymnastik	[13]) 530	—	—	[13]) **530**
16 dito	[13]) 8,480	—	—	[13]) **8,480**
1 lärare i manlig slöjd	485	—	—	**485**
8 dito	3,880	—	—	**3,880**
1 lärarinna i kvinnlig slöjd	340	—	—	**340**
5 lärarinnor i dito	1,700	—	—	**1,700**
1 lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola	250	—	—	**250**
8 lärarinnor i dito vid dito	2,000	—	—	**2,000**
1 lärarinna i hushållsgöromål	340	—	—	**340**
2 lärarinnor i dito	680	—	—	**680**
1 lärare i trädgårdsskötsel vid seminariet i Umeå	—	—	[14]) 170	[14]) **170**
1 dito vid annat seminarium	[15]) 275	125	—	[15]) **400**
13 dito vid dito	[15]) 3,575	1,625	—	[15]) **5,200**
Vid blindundervisningsanstalterna:				
1 ämneslärare	355	175	—	**530**
2 d:o	710	350	—	**1,060**
1 första lärarinna	325	175	—	**500**
1 dito	325	175	—	**500**
1 lärarinna	295	175	—	**470**
7 lärarinnnor	2,065	1,225	—	**3,290**
1 arbetslärare	310	175	—	**485**
5 dito	1,550	875	—	**2,425**
1 handarbetslärarinna	250	150	—	**400**
2 handarbetslärarinnor	500	300	—	**800**
1 lärarinna i hushållsgöromål	250	150	—	**400**

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

	Avlöningstillägg, för år räknat.			
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Arvode.	Summa.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Högre lärarinneseminariet etc. (forts.):				
Vid blindundervisningsanstalterna (forts.):				
1 musiklärare	270	150	—	**420**
1 dito	—	—	[16]) 100	[1]) **100**
1 gymnastiklärare	190	90	—	**280**
Summa	—	—	—	**971,185**

[1]) Därest befattningshavaren är kvinnlig rektor vid statssamskola eller vid förskolan för blinda i Växjö, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 50 kronor.

[2]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 50 kronor.

[3]) Avlöningstilläggen vid de lektorsbefattningar vid folkskoleseminarierna, som hållas vakanta med hänsyn till vid seminarierna befintliga adjunktsbefattningar å övergångsstat, må i stället utgå vid nämnda adjunktsbefattningar.

[4]) Av avlöningstillägget, i vad det belöper på förra halvåret 1920, vid den nya adjunktsbefattning vid realskolan i Södertälje, som skall vara obesatt under samma halvår, skall löneförbättring till den under halvåret vid skolan anställda lärarinnan utgå efter samma grunder, som till ämneslärarinna vid samskola.

[5]) [6]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med
[5]) 45 kronor.
[6]) 90 » .

[7]) [8]) [9]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med
[7]) 30 kronor.
[8]) 40 » .
[9]) 20 » .

[10]) Se anm. 4.

[11]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 60 kronor.

[12]) [13]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget med
[12]) 35 kronor.
[13]) 30 » .

[14]) Härav 60 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar.

[15]) Därest befattningshavaren är kvinna, minskas avlöningstillägget, i vad det hänför sig till lönen, med 60 kronor.

[16]) Härav 30 kronor motsvarande tjänstgöringspenningar.

dels och att till tillfällig löneförbättring för vissa befattningshavare å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen å tilläggsstat för år 1920 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 1,441,000 kronor.»

Sedan voteringsedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl där-

städes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 85 Ja och 124 Nej.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 85 Ja och 58 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller . . . . . 85 Ja och 124 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 170 Ja och 182 Nej, och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 236).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å herr Anderssons m. fl. ovanberörda motion, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) för beredande av tillfällig löneförbättring under år 1920 åt Nordiska museets presonal, med undantag av vakt- och arbetarpersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen, anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst 13,725 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig enlighet med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen må varda gällande för år 1920;

b) —

c) medgiva, att från och med år 1920 dyrtidstillägg åt Nordiska museets personal, med undantag av vakt- och arbetspersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen, ävensom åt personalen vid livrustkammaren, må utgå under iakttagande i tillämpliga delar av de grunder, som gälla beträffande dyrtidstillägg under motsvarande tider åt befattningshavare i statens tjänst;

d) medgiva, att till befattningshavare, som på grund av c) åtnjutit dyrtidstillägg för första halvåret 1920 eller del därav, skall utgå förhöjning i dyrtidstillägget, motsvarande tjugu procent av de avlöningsförmåner för samma tidrymd, på vilka dyrtidstillägg må beräknas, dock att sådant tillägg må utgå allenast till befattningshavare, som är familjeförsörjare. Där både man och hustru tillhöra under sagda mom. c) omförmäld personal, utgår likväl tillägget endast till endera av dem, och då till den, som åtnjuter högsta lönen;

e) för de under c) och d) angivna ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 140,000 kronor;

f) —

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och herr Anderssons m. fl. ovanberörda motion, beslutat att

a) för beredande av tillfällig löneförbättring under år 1920 åt Nordiska museets personal, vakt- och arbetspersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen inberäknad, anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 33,295 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgå i huvudsaklig enlighet med de föreskrifter, som beträffande motsvarande befattningshavare inom den civila statsförvaltningen må varda gällande för år 1920;

b) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

c) medgiva, att från och med år 1920 dyrtidstillägg åt Nordiska museets personal, vakt- och arbetspersonalen vid friluftsavdelningen å Skansen inberäknad, ävensom åt personalen vid livrustkammaren, må utgå under iakttagande i tillämpliga delar av de grunder, som gälla beträffande dyrtidstillägg under motsvarande tider åt befattningshavare i statens tjänst;

d) medgiva, att till befattningshavare, som på grund av c) åtnjutit dyrtidstillägg för första halvåret 1920 eller del därav, skall utgå förhöjning i dyrtidstillägget, motsvarande tjugu procent av de avlöningsförmåner för samma tidrymd, på vilka dyrtidstillägg må beräknas, dock att sådant tillägg må utgå allenast till befattningshavare, som är familjeförsörjare. Där både man och hustru tillhöra under sagda mom. c) omförmäld personal, utgår likväl tillägget endast till endera av dem, och då till den, som åtnjuter högsta lönen;

e) för de under c) och d) angivna ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 165,000 kronor;

f) — — — — — — — — — — — — — — — — — — —.»

Sedan voteringsedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underättelse från första kammaren ingått, att voteringsedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 99 Ja och 115 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 79 Ja och 63 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller . . . . . 99 Ja och 115 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 178 Ja och 178 Nej.

I följd av denna omröstnings utgång måste den förseglade sedeln öppnas, och som berörda sedel innehöll ett ja, var alltså beslut av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Gemensamma omröstningar. (Forts.)

Femte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial nr 237).

»Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att

a) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för år 1920 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor,

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor, samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t efter av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 5 mars 1920 angivna grunder bestämmer;

b) för ovan berörda ändamål anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 130,000 kronor.»

Sedan voteringssedlarna blivit avlämnade samt en sedel avlagd och förseglad ävensom underrättelse från första kammaren ingått, att voteringssedlarna för den omröstning, varom här vore fråga, jämväl därstädes avgivits, företogs sedlarnas öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 96 Ja och 108 Nej.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 70 Ja och 70 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller . . . . . 96 Ja och 108 Nej,

sammanräkningen visade . . . . . 166 Ja och 178 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs bankoutskottets memorial, nr 90, angående ersättning åt av bankoutskottet vid handläggningen av visst ärende anlitat biträde; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 4.

Härpå föredrogs första kammarens protokollsutdrag, nr 841, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om

skrivelse till Kungl. Maj:t angående befrielse i vissa fall för pastorat från ålagd skyldighet att utföra reparationer eller ny- och ombyggnad å prästerligt löneboställe; och begärdes ordet därvid av

Herr Carlström, som yttrade: Herr talman! Detta ärende har redan förut varit föremål för behandling i denna kammare och hänskjutits till första kammaren, som nu emellertid fattat ett från andra kammarens avvikande beslut, vadan ärendet nu återremitterats hit. Att nu i riksdagens elfte timme återupptaga frågan till utskottsbehandling — det skulle då givetvis bli fjärde tillfälliga utskottet — anser jag ej tjäna något till, enär som frågan nu ligger, det ej kan bli tal om annat, än att andra kammaren antingen vidhåller sin förut fattade ståndpunkt, varvid frågan förfaller, eller ock biträder första kammarens beslut.

Fastän jag på intet sätt kan godkänna detta senare såsom varande tillfyllest i denna sak, enär det väsentligt kringskär motionärens yrkande, vill jag dock nu, för att ändå *något* skall vinnas, hemställa, att kammaren biträder första kammarens beslut i denna fråga.

Vidare anfördes ej. Med bifall till det av herr Carlström framställda yrkandet beslöt andra kammaren antaga det av första kammaren i ärendet fattade beslut.

§ 5.

Ang. förändring av rikets valkretsindelning.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 63, i anledning av väckta motioner, dels angående ändring av 18 § i lagen om val till riksdagen, dels om ändrad lydelse av §§ 14 och 15 riksdagsordningen.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 289, hade herr *Stendahl* hemställt, att riksdagen ville besluta den ändringen i 18 § i lagen om val till riksdagen, att hädanefter varje län skulle utgöra en valkrets vid val till riksdagens andra kammare, dock med det undantaget, att Göteborgs stad alltjämt skulle utgöra en och de större städerna i Malmöhus län en valkrets.

Vidare hade herr *Hage* i en inom andra kammaren väckt motion, nr 328, föreslagit, att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag till ändrad lydelse av §§ 14 och 15 i riksdagsordningen.

§ 14.

Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1) I varje valkrets väljes, efter folkmängden vid början av året näst före den fyraårsperiod, för vilken valen gälla, en riksdagsman för varje fullt tal, motsvarande en tvåhundratrettiondel av rikets folkmängd.

2) För valkrets, vars folkmängd ej uppgår till fullt tre två-

hundratrettiondelar av rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

3) Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning av stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundratrettio, skola, för ernående av detta antal, de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, var för sig i ordning efter överskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgat.

4) Det antal riksdagsmän, varje valkrets enligt ovan angivna grunder äger utse, fastställes av Konungen för varje fyraårsperiod ävensom under löpande fyraårsperiod vid sådant tillfälle, då omreglering av valkretsar ägt rum och nya val skola företagas.

Konstitutionsutskottet, till vars behandling ifrågavarande motioner hänvisats, hemställde,

1) att riksdagen, i anledning av herr Stendahls ovanberörda motion, måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909.

Härigenom förordnas, att 18 § i lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 18.

För valen till andra kammaren utgöra Stockholms stad och vart och ett av rikets län en valkrets, dock att Göteborgs stad samt Malmö stad bilda egna valkretsar; samt

2) att den av herr Hage i ämnet väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Hellberg*, som yrkat avslag å båda de föreliggande motionerna;

av herrar *Janson* i Kungsör och *Persson* i Tofta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte avslå herr Stendahls förenämnda motion;

av herrar *Larsén*, *Hansson* i Gårda och *Andersson* i Igelboda, som ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att den av herr Stendahl väckta motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd, samt

2) att riksdagen i anledning av herr Hages motion måtte antaga såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling följande

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

Förslag

till

ändrad betydelse av § 14 riksdagsordningen ävensom till övergångsbestämmelse.

§ 14.

Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

Övergångsbestämmelse.

Skulle under den fyraårsperiod, för vilken valen till andra kammaren år 1920 förrättas, en fullständig omreglering av rikets indelning i valkretsar antagas och därefter förordnande om nya val till andra kammaren meddelas, skall utan hinder av vad i 15 § stadgas, Kungl. Maj:t, med iakttagande av att i varje valkrets en riksdagsman väljes för varje fullt tal, motsvarande en tvåhundratrettiondel av rikets folkmängd enligt senast tillgängliga folkmängdsuppgifter ävensom med tillämpande av vad i 15 § 2 och 3 mom. stadgas, fastställa det antal riksdagsmän, som varje valkrets må utse; samt

av herr *Modig*, som förklarat sig anse, att någon ändring i gällande valkretsindelning icke nu borde vidtagas på grund av den korta tid, som återstode innan valen till andra kammaren skulle förrättas.

Sedan *punkten 1)* föredragits, anförde:

Herr Hansson i Gårda: Jag skall inskränka mig till att under hänvisning till den av herr Larsén m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen be att få yrka avslag på utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Som kammaren torde veta, har genom det beslut, som första kammaren fattat i ärendet, denna fråga förfallit. Det kan vid sådant förhållande icke falla mig in att upptaga kammarens tid med någon utförligare motivering för utskottets hemställan, men för att det icke skall kunna sägas, att detta förslag övergavs här i kammaren av ledamöterna i utskottet, skall jag ändå be att få säga ett par ord.

Jag vill då framhålla, att såvitt jag kan finna, har någon invändning icke framkommit mot vad som är det egentliga syftet med herr Stendahls motion, nämligen att genom inrättande av större valkretsar möjliggöra större rättvisa, än vad som är fallet med nuvarande valkretsindelning. Önskvärdheten härav har ju för övrigt riksdagen själv erkänt genom sin skrivelse till Kungl. Maj:t år 1918.

Nu är det egentligen två huvudskäl, som anförts emot förslaget. Det ena och det förnämsta är, att genom ett bifall till herr Stendahls motion skulle riksdagen föregripa den av riksdagen själv begärda utredningen. Jag kan ju förstå, att det ryser i herrar utredningsmäns och kommittémäns hjärtan, då de tänka sig en sådan möjlighet, som att riksdagen själv skulle utan föregående utredning fatta ett beslut

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

i en fråga, vilken jag dock vågar förmena är så enkel, att någon utredning icke erfordras. Jag vågar säga, att inom våra län finnes så mycket gemensamt, att jag för min ringa del icke ser någon fara vara för handen, om man skulle sammanföra varje län till en valkrets. Men att gå längre i förstorandet av våra valkretsar anser jag bestämt vara synnerligen oklokt. Jag medgiver, att det mest rättvisa vore, att hela riket bildade en valkrets, men vill man åstadkomma, att partierna skola vara företrädda här i riksdagen efter sin röststyrka, så måste man nog söka andra utvägar, till exempel att ett visst antal mandat reserveras och efter valen finnas disponibla för tilldelning till de partier, som därpå kunna äga anspråk. Men detta behöver icke beröra valkretsindelningen; det tillhör valmetodstekniken, och det är ett väsentligt svårare problem än att indela landet i valkretsar.

När jag talar om utredningar, skall jag, herr talman, begagna tillfället att i förbigående säga ett ord, som måhända ligger utanför ramen för den föreliggande frågan. Vi gå här alla och längta till våra hemorter, och årets riksdag har slagit rekord i fråga om sin arbetslängd. Vad är anledningen till detta, frågar man sig. Orsakerna äro förvisso många, men jag tillåter mig göra det påståendet, att en av dessa anledningar är att söka i det myckna utrednings- och kommittéarbete, som pågår mitt under brinnande riksdag. Det är säkert en av de omständigheter, som fördröja och förrycka arbetet inom riksdagen. Jag klagar icke över dessa parlamentariska utredningar, men att de skola pågå mitt under riksdagsarbetet, anser jag vara något, som man i möjligaste mån bör undvika.

Så har vidare såsom ett huvudskäl emot föreliggande förslag sagts, att en ändring av valkretsindelningen i år är olämplig, därför att det är så kort tid mellan beslutets fattande här i riksdagen och de i höst förekommande valen. Man har, säges det, på många håll börjat valarbetet, man har satt upp kandidater, antagit partibeteckning o. s. v., och detta arbete skulle förstöras och förryckas genom en sådan ändring. Jag vill icke bestrida, att detta skäl har ett visst fog för sig, men då så många — och jag tror bland dem även den föregående talaren, som yrkat avslag på utskottets hemställan — äro beredda att nästa år gå med på ifråavarande ändring av valkretsindelningen, så måste jag uttala min förvåning över ett sådant resonemang. Vi ha visserligen i år kort tid till valen, men jag frågar: är det någon, som tror, att det blir längre tid nästa år mellan beslutets fattande här i riksdagen och de val, som då skola äga rum? Jag tror det icke. Det är ju alldeles klart, att när en ändring sker i valkretsindelningen, framkallar det alltid rubbningar.

Jag vill till sist säga, att ett av de skäl, som gjort, att jag biträtt utskottets hemställan, är just att dessa höstval i år avse allenast en riksdag och kanske blott en liten sådan, och det kan tänkas att de felgrepp, som kunna komma att begås i höst, skulle, tack vare vunna erfarenheter, kunna rättas till vid de val, som äga rum nästa år. Jag håller före, att dessa val äro väsentligt mycket viktigare än de, som äga rum i år.

Frågan har fallit, och fastän jag önskat en annan utgång, skall

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

jag icke sörja häröver. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, samtidigt som jag ber att få säga, att jag icke kommer att begära votering vid denna punkt, därest vid propositions framställande avslagsyrkandet av herr talmannen anses hava flertalets mening för sig.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Det är verkligen att beklaga, att en så pass viktig fråga föredrages här nu i avskedets stund, ty det är alldeles ostridigt, att denna fråga har en djupgående betydelse för andra kammaren och dess sammansättning för framtiden. Det kan man icke komma ifrån.

Frågan är ju fallen för närvarande genom första kammarens avslag, men då som bekant sakkunniga tillsatts för att giva sitt utlåtande om reformeringen av valmetoden, är det endast det jag fruktar, att om nu även andra kammaren kastar ifrån sig frågan genom ett avslag, detta av dessa sakkunniga skulle kunna tydas så, att vi allesammans äro belåtna med de små valkretsar, som vi nu ha. Det är icke fallet med mig.

Jag kan mycket väl förstå, att man på den tiden, när den proportionella valmetoden infördes, hesiterade för att göra kretsarna stora. En bidragande orsak var nog också den s. k. parlamentarismen. Man trodde, att den skulle lättare kunna göra sig gällande, om man hade små valkretsar, vilket skulle verka i viss riktning, ungefär som förhållandet är med enmansvalkretsarna. Nu är det ju så, att parlamentarismen till och med i sitt eget hemland fått ge icke så litet avkall på sig, och här i vårt land synes parlamentarismen icke bli så synnerligen rotfast. Redan den nu sittande regeringen kan ju knappast kallas en parlamentarisk regering, åtminstone icke i ordets strängare bemärkelse, i så måtto att de senaste dagarnas voteringar i kamrarna visat, att det parlamentariska underlaget icke finnes. Jag har aldrig trott, att införandet av den engelska parlamentarismen hos oss skulle vara ett framsteg, utan tvärtom. Vi ha icke förutsättningar för ett dylikt system i detta land, och utvecklingen tycks ha givit mig rätt i så måtto, att vi nu redan ha fem à sex olika politiska grupper. Man kan kalla dem partier eller vad man vill, men de finnas likväl och komma sannolikt att finnas en lång tid framåt. Då tror jag sannerligen, att man icke kan tänka på i vårt land att få parlamentarism efter gammal engelsk metod. Den saken kunna vi låta falla, och det kan icke frångås, att skola vi ha ett proportionellt valsätt, äro tremansvalkretsar ett oting. Det proportionella valsättet kan då icke göra sig fullt gällande.

Jag skall här icke inlåta mig på fördelar och olägenheter av den proportionella valmetoden, utan jag går ut ifrån, att vi ha den och komma att ha den, och då bör man rätta sig efter detta. Nu vill jag därmed icke fastslå, att det är absolut nödvändigt, att hela vårt land skall ha länen till valkretsar. Det är ju så olika i de norra och i de södra delarna av vårt land. Men säkert är, att kunde så ske, vore det en fördel. Det har naturligtvis sina nackdelar att genomför detta nya, ty man kan icke komma ifrån, att det personligen i

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

fråga om kandidaterna blir sämre, men det är ändock sämre, att ha en valordning, som icke kan ge det utslag, som man egentligen önskar, eller att representationen skall stå i så nära proportion till folkmeningen i landet, som man rimligen kan åstadkomma.

Nu förstår jag mycket väl, att som frågan nu ligger, är det för sent att göra något. Men man riskerar ju ingenting genom ett bifall till utskottets förslag, då första kammaren avslagit det. Det är just, för att icke avslaget skall giva intryck av att vi ovillkorligen vilja stå fast vid de små valkretsarna, det är just ur den synpunkten, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Det var fullständigt meningslöst av den föregående talaren att taga upp en diskussion i denna fråga. Saken ligger klar. Här ha vi en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t, i vilken det sägs bl. a.: »Huru genomgripande förändringen bör göras, får utredningen utvisa. Denna torde emellertid lämpligen kunna utgå från en undersökning, i vad mån det kan visa sig lämpligt att använda länen såsom valkretsar.» Anse herrarna verkligen, att det vore lämpligt att, medan denna utredning ännu pågår och innan vi sett dess resultat, rusa iväg med att taga denna hemställan, varom konstitutionsutskottet här anhåller. Vi ha naturligtvis ingenting annat att göra än att avbida utredningsresultatet. Det har sagts tydligt ifrån i riksdagsskrivelsen på förhand, att denna utredning får utvisa, vad som skall göras. Det är icke så, att det blott är frågan om valkretsarnas storlek, som här är avgörande, utan också en hel mängd andra saker, som hänga samman med den proportionella valmetoden.

Under sådana förhållanden ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Persson i Tofta: I likhet med herr Engberg skulle jag vilja säga till herr Olsson i Kullenbergstorp, att han gjorde sig onödiga bekymmer, när han var rädd, att de sakkunniga, som tillsatts för att utreda denna fråga, skulle missförstå sitt uppdrag, om han icke gav dem en fingervisning. Jag tror, att de sakkunniga nog kunna läsa riksdagsskrivelsen utan att ha herr Olssons i Kullenbergstorp pekpinne till hjälp.

Emellertid skall jag icke i denna stund gå vidlyftigare in på denna sak. Jag skall blott säga i största allmänhet, att utskottet har tagit denna sak alldeles för matematiskt och en liten smula lättvindigt, eller kanske rent av lättsinnigt. Jag skall inskränka mig till att på de skäl, som angivas i den av herr Janson i Kungsör och mig avgivna reservationen, som för övrigt ungefär sammanfaller med herr Larséns m. fl. reservation, be att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Jag vill emellertid göra en liten anmärkning till. Den omständigheten, att riksdagens skrivelse på våren 1918 först i november 1919 föranledde tillsättande av sakkunniga, har tagits till intäkt för ett klander mot Kungl. Maj:t, för att Kungl. Maj:t skulle ha fördröjt den-

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

na sak utan anledning. Det framkom ganska bestämt en dylik anklagelse i första kammaren, när denna riksdagsskrivelse i annat sammanhang åberopades för en tid sedan, och nu kommer det igen i utskottsutlåtandet, och det är icke utan, att detsamma kommer igen också i den av herr Larsén m. fl. avgivna reservationen. Det står här på siden 12: »Visserligen har den av 1918 års riksdag begärda utredning blivit så fördröjd, att förslag i ämnet icke kunnat föreläggas innevarande års riksdag» o. s. v., och sedan står det litet längre fram »det beklagliga i denna omständighet» o. s. v.

Nu är förhållandet emellertid det, att riksdagsskrivelsen blev remitterad för yttrande till länsstyrelserna, och det tycker jag för min del var en rätt så naturlig åtgärd, alldenstund länsstyrelserna äro sammanräknande myndigheter vid riksdagsmannavalen, och de borde därför kunna äga värdefulla erfarenheter, som skulle kunna ange riktlinjer för en utredning.

Det var endast själva detta sakförhållande, som jag ville påpeka, så att intet oberättigat klander måtte riktas mot Kungl. Maj:t.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Jansson i Edsbäcken: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att framställa yrkande om bifall till utskottets förslag, men då jag icke varit med om justering av beslutet i utskottet, ber jag att med några få ord få deklarera min ställning till frågan.

Jag har från första början varit motståndare till såväl proportionella val som stora valkretsar. Men sedan den proportionella valmetoden kommit till stånd, synes det mig ofrånkomligt, att även införa stora valkretsar. Såsom skäl mot förslaget om införande av större valkretsar anfördes till en början, att de stora valkretsarna vidlåddes av vissa olägenheter, men man har nu under tiden kommit underfund med att någon fullt rättvis fördelning med den nuvarande valkretsindelningen icke kan komma till stånd, och man kan ju icke ens säga, att man ernår full rättvisa, även om man finge länen som valkretsar, utan i så fall skulle hela landet utgöra en enda valkrets. Rättvisan skulle väl i alla fall bliva något större, för den händelse valkretsarna bliva utökade. Det förekommer ju i många fall, att en tremansvalkrets kan ha mycket större representationsrätt i förhållande till invånarantalet än andra valkretsar. För att åstadkomma en utjämning och en rättvisare fördelning har jag varit med om föreliggande förslag till större valkretsar.

Då nu emellertid första kammaren avslagit utskottets hemställan, och herr Persson i Fritorp sagt sig icke skola begära votering, skall jag, herr talman, inskränka mig till att endast säga dessa ord utan att göra något yrkande.

Herr Hage: Herr talman! Då jag är motionär i den fråga, som föreligger till behandling under punkt 2), har jag endast begärt ordet för att betona, att de båda yrkandena i min och herr Stendahls motion icke stå emot varandra, som man här på en del håll

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

i pressen velat göra gällande, och som, även samtalsvis i diskussionen i kammaren framhållits.

För min del ser jag denna fråga på *det* sättet, att man mycket väl i år skulle kunna besluta om *läns*valkretsar och ett annat år dessutom övergå till att sammanslå små länsvalkretsar till större valkretsar för att på det sättet få den ytterligare utbyggnad av den proportionella valmetoden, som kan vara behövlig. Jag föreställer mig alltså, att det lämpligaste hade varit — och jag skulle, om jag hade kommit i tillfälle därtill, yrkat bifall både till min och till herr Stendahls motion — att nu först i år besluta om länsvalkretsar, och att sedan ett kommande år på grundval av den utredning, som vi antaga då kommer att föreligga, även besluta andra omändringar med avseende å den proportionella valmetoden.

Nu har emellertid första kammaren avslagit herr Stendahls motion, och det finns ju då ingen anledning att yrka bifall till densamma. Vi få väl alltså vänta till ett kommande år med denna reform. Men jag vill i detta sammanhang från denna plats betona, att utredningen i denna fråga icke har forcerats på ett sådant sätt, som varit nödvändigt. Det vågar jag alldeles bestämt påstå gentemot en föregående talare. Jag föreställer mig nämligen, att det icke skall behövas en tid från april år 1918 till fram i november 1919 endast för att fråga Konungens befallningshavande och en del myndigheter och höra deras mening i frågan, utan jag tror, att det skulle kunna ha gått på ofantligt mycket kortare tid och alltså kommittén fortare kommit i verksamhet.

Jag har en känsla av att det bakom denna fråga finnas krafter, som icke velat vara med om att påskynda denna sak, och att det är dessa krafter, som äro orsaken till att vi nu stå, där vi stå. Jag är nämligen övertygad om, att om man velat forcera frågan, skulle vi i år ha kunnat fatta ett beslut med ledning av en föreliggande utredning. Det är endast detta, som jag har velat betona. Men jag förstår ju mycket väl, att man på de håll, där man icke varit så intresserad av frågan, låtit frågan utveckla sig på det sätt, som man nu kan konstatera.

Jag skulle kunna inskränka mig till vad jag nu sagt. Men efter som jag något kommit att beröra de krafter, som motarbeta denna reform, så vill jag omnämna, att jag härom dagen läste en ledande liberal tidning, där man gick emot principen om länsvalkretsar. Och varför gjorde man det? Jo, man gjorde det därför, att man förklarade, att det icke var sunt och politiskt nyttigt, att det bildades småpartier i landet. Kan man tänka sig en sådan argumentering? *Är det demokrati*, detta, att man, med andra ord sagt, skall skapa själva den proportionella valmetoden på ett sådant sätt, att det *tvingar* medborgaren att rösta med ett annat parti än han vill rösta med? Jag upprepar, att det är förvånansvärt, att en tidning här i staden — Dagens Nyheter nämligen — har kunnat skriva en ledare, som ser ut på det sättet. Ett dylikt uttalande går emot all slags demokratisk åskådning.

Jag skall icke med avseende å denna punkt tillåta mig att göra

Ang. förändring av rikets valkrets-indelning. (Forts.)

något yrkande, men det är givet, att jag, då vi komma fram till punkt 2), måste förena mig med det yrkande, som där göres i en reservation av herr Hansson i Gårda m. fl.

Herr Persson i Fritorp: Ja, herr talman, blott ett par ord! Jag vill upprepa, att utgången i denna kammare endast har ringa betydelse. Det enda, som man kunde säga, att det har någon betydelse för, vore, att om kammaren bifölle utskottets förslag, skulle det påskynda frågans lösning och vara en maning till vederbörande att icke ligga på den alltför länge.

Jag begärde närmast ordet för att inlägga en protest mot min ärade vän och namne i Tofta. Han sade i sitt anförande i dag, liksom han förut sagt i den av honom och herr Janson i Kungsör avgivna reservationen, att det är *lättsinnigt* att innan den pågående utredningen föreligger, tillstyrka en sådan förändring. Jag skall då be att få peka på det förhållandet, att i de båda län där dessa reservanter äro bosatta, nämligen Halland och Västmanland för närvarande båda välja vardera sex representanter till andra kammaren, men Halland utgör en valkrets och Västmanland två valkretsar. Jag tycker, att det då är litet lättsinnigt av dem, som åtminstone i ett av sina län ha det som det inte bör vara, och dessa båda herrar böra då icke komma och förebrå oss, att vi äro lättsinniga, därför att vi gå med på en reform, som vi för vår del anse vara verkligt rättvis. Jag tycker alltjämt, att denna fråga är så enkel, att det icke är mycket att tvista om.

Jag skall vidare för min del be att få säga ett ord till herr Engberg. Herr Engberg förmenade, att valmetoden och valkretsindelningen höra ihop. Jag vill protestera emot detta. Det är två skilda saker, som icke ovillkorligen behöva lösas i ett sammanhang.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt förut gjorda yrkande.

Herr von Sneidern: I det läge, som frågan nu ligger, skall jag icke offra många ord på densamma, men jag kan icke undgå att säga några ord med anledning av den siste ärade talarens anförande, då han angrep herr Persson i Tofta för att ha använt ordet lättsinnigt om utskottets utlåtande. Herr Persson i Tofta anknöt detta yttrande till att det, medan utredning pågår, skulle varit lättsinnigt att gå till ett beslut. Vanligen brukar man ju icke gå till beslut, åtminstone ej om icke utredningen drar oförsvarligt långt ut på tiden, utan riksdagen brukar avvakta utredningens resultat, innan den fattar sitt beslut. Nu har icke denna utredning pågått länge. Kommittén tillsattes först i november förra året, och dess arbete har sedan dess oavbrutet fortgått, ehuru naturligtvis de, som deltagit i riksdagsarbetet, icke i någon högre grad kunnat deltaga däri, men det har funnits andra medlemmar, som ha arbetat, varför jag har anledning hoppas, att resultat skall kunna föreligga till nästa års riksdag.

Emellertid är icke den pågående utredningen huvudorsaken, varför det nu föreliggande förslaget måste förkastas. Hänvisningen till

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

utredningen är en formell invändning, ehuru även den med reell innebörd, som kan göras och kan göras med rätta. Men huvudvikten kan icke och bör icke läggas på den synpunkten utan på ett annat område, nämligen på den ytterliga fara, som skulle ligga i att nu företaga en ändring i valkretsindelningen utan att samtidigt företaga någon ändring i avseende å själva valmetoden. Det är den huvudsynpunkten, som man bör lägga på saken.

Om man tänker sig in i hur det sannolikt skulle komma att gestalta sig, om man verkligen gick i den riktning, som konstitutionsutskottet föreslagit — jag får erkänna, att jag tycker, att det är förvånande, att utskottet så hastigt har kunnat gå med på den Stendahlska motionen — skulle ju förhållandet bliva, att man, om man sloge tillsammans flera valkretsar, med visshet skulle få olika listor för de gamla valkretsarna. Man skulle säkerligen i varje förutvarande valkrets i stor utsträckning vilja sätta in sina gamla riksdagsmän, och detta skulle medföra flera listor med gemensam partibeteckning. Man kan även vara förvissad om att för alla eventualiteters skull någon mer sättes över strecket, än det antal, som sannolikt blir valt. Sådant valsystemet nu är, skulle det omedelbara resultatet därav bli, att det överallt skulle bli dekapiteringar. Vi skulle på varje länsbänk i kammaren få se en av de gamla riksdagsmännen, som bakom sig kan se en majoritet av hälften plus en av valmännen i valkretsen, och de andra riksdagsmännen skulle med största visshet bliva de, som stå sist på listan.

I hela detta system och i den uppfattning, som ligger till grund för att man vill slå tillsammans de nuvarande valkretsarna, ligger givetvis en överskattning av de kvantitativa synpunkterna på partirepresentationen, som jag måste göra en invändning mot. Jag tror, att det är nödvändigt, att, med den uppdelning i olika partigrupper, som nu finnes, skrida till en utvidgning av valkretsarna, men man får då betänka, att detta dock icke är huvudsaken, utan huvudsaken är, att vi skola få en representation, som såvitt möjligt motsvarar de kvalitativa förväntningar, som man bör ställa på en sådan. Detta går icke att vinna genom allehanda valbarhetsbestämmelser, klassval eller andra förslag, som man från en del håll framfört. Vad som man emellertid får hålla på just ur demokratiens synpunkt är, att det kvalitativa urval, som valmännen själva utföra, icke slarvas bort genom valmetoden. Man har att se till, att man får en sådan valmetod, att verkligen valmännen få fram vad de önska, och det är detta, som icke sker genom den nuvarande valmetoden just på grund av de brister, som såsom jag förut anfört vidlåda densamma. Innan det göres en sådan ändring i valmetoden, kan man icke gå in på den utvidgning av valkretsarna, som här är föreslagen, då det skulle leda till farliga dekapiteringar. Detta har varit huvudorsaken, varför jag absolut måste vända mig mot den framställning, som här gjorts. Jag yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr H a g e: Endast en mycket kort replik till herr von Sneidern!

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

Han har synbarligen icke tänkt på den möjligheten, som föreligger, att i en valkrets slå ihop de två listorna från de olika undervalkretsarna, om jag så får uttrycka mig, och gå fram med gemensam lista. Det finns alltid den möjligheten, om man slår ihop två valkretsar, att man i den gemensamma valkretsen kan föra fram sina gamla representanter i allmänhet. De två gamla valkretsarna kunna ju sätta upp en lista, på vilken man upptager representanter från de båda gamla valkretsarna. Det torde icke möta några större svårigheter att ordna saken på *det* sättet särskilt just med hänsyn till det förhållandet, att de flesta partierna här i vårt land ha sin valrörelse byggd på länsorganisationer. Alltså finns det möjlighet att ordna saken på det sättet.

Sedan vill jag för min del säga, att sådan jag ser denna sak, ser jag huvudvikten ligga därpå, att valresultatet blir sådant, att här i kammaren sitter ett antal representanter, vilka verkligen äro till antalet proportionellt avvägda mot storleken av de olika meningsriktningar, som finnas inom landet. Detta menar jag vara det primära och viktigaste, som jag ställer framför allt annat.

Från den utgångspunkten måste jag för min del fortfarande reagera mot herr von Sneiderns åskådning i denna sak.

Herr von Sneidern: Ja, herr Hage, naturligtvis har jag tänkt på det, och naturligtvis kan man, om man ser saken från teoretisk synpunkt, ordna den på det sättet. Men tro herrarna, att så i regeln kommer att ske? Det kommer det icke att göra. Vi få då skapa en utomordentligt sträng valorganisation, som hastigt skall organiseras för länsvalkretsarna, en organisation med förmåga att undertrycka särintressena i de gamla valkretsarna. Men jag tror icke att detta kommer att lyckas. Jag tror verkligen, att på många håll inom mindre valkretsar finnas intresse för de gamla representanterna, om man över huvud taget reflekterar på dem, och att man ej är villig att utan vidare släppa dem.

Då nu valrörelsen på många håll redan börjat, skulle det bli ytterst svårt med den omvälvning, som man här tänkt sig. Herr Hage sade, att det var länsvalrörelsen som skulle vara det vanliga. I det parti, som jag tillhör, är åtminstone icke detta förhållandet, utan där är det inom valkretsarna, där man samarbetar.

Så sade herr Hage, att det primära och det huvudsakliga, som man här skulle se till, var att åstadkomma absolut trogen avspegling av valmanskåren i detta rum. Naturligtvis fordrar man av ett proportionellt valsystem, att det skall verka så, att partierna bliva representerade i förhållande till sin röstestyrka. Men det är icke den enda synpunkt, man måste anlägga på frågan. Detta har jag velat understryka. För denna absoluta och metodiska rättvisa får man icke förbise andra viktiga synpunkter. Denna absoluta avspegling kan bli för dyrköpt. Det är detta jag vill hava sagt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare

på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren avslagen.

Ang. förändring av rikets valkretsindelning. (Forts.)

Vidare föredrogs *punkten 2)*. Därvid yttrade:

Herr Hansson i Gårda: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att i denna punkt få yrka bifall till den hemställan, som återfinnes under punkten 2:o) i den av herr Larsén m. fl. avgivna reservationen. Jag anser för min del icke, att det är skäl att här upptaga någon debatt i denna fråga i riksdagens sista timme, varför jag för min del inskränker mig till detta yrkande.

Dock skall jag be att få göra en del rättelser. Det har nämligen kommit in genom ett korrekturfel uti överskriften ordet »betydelse»; det skall naturligtvis vara lydelse. Vidare vill jag göra en del ändringar i de av reservanterna föreslagna övergångsbestämmelserna, nämligen dels att ordet »fullständig» utbytes mot ordet »sådan» samt dels att efter ordet »antagas» på tredje raden inskjutes en sats av följande lydelse: »varigenom antalet valkretsar väsentligt minskas». Övergångsbestämmelserna skulle då få följande lydelse: »Skulle under den fyraårsperiod, för vilken valen till andra kammaren år 1920 förrättas, en sådan omreglering av rikets indelning i valkretsar antagas, varigenom antalet valkretsar väsentligt minskas, och därefter förordnande om nya val till andra kammaren meddelas, skall utan hinder av vad i 15 § stadgas, Kungl. Maj:t, med iakttagande av att i varje valkrets en riksdagsman väljes för varje fullt tal, motsvarande en tvåhundratrettiondel av rikets folkmängd enligt senast tillgängliga folkmängdsuppgifter ävensom med tillämpande av vad i 15 § 2 och 3 mom. stadgas, fastställa det antal riksdagsmän, som varje valkrets må utse.»

Jag ber att få meddela att första kammaren redan antagit reservationen med den av mig föreslagna ändringen och hemställer om bifall till densamma.

Jag vill endast tillägga att för den, som verkligen vill ha valkretsreformen snarast möjligt genomförd, är det allt skäl i att antaga denna reservation. Genom att antaga denna ändring i riksdagsordningen i år, kunna vi vid början av nästa års riksdag få fram en ny valkretsindelning och även få den tillämpad vid de val, som då eventuellt kunna komma att äga rum.

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! Jag har inom utskottet röstat för avslag på herr Hages motion, men i det förändrade läge, som uppstått genom riksdagens beslut rörande punkten 1:o) i det föreliggande utlåtandet, ber jag, herr talman, att få tillkännage, att jag kommer att rösta för bifall till det förslag, som framställts av herr Hansson i Gårda.

Herr Persson i Tofta: Ja, herr talman, ehuru jag icke kan neka till, att jag i formellt avseende har vissa betänkligheter mot att infoga dessa övergångsbestämmelser i grundlagen, då det onek-

Ang. förändring av rikets valkrets-indelning. (Forts.)

ligen verkar litet otympligt, vill jag emellertid säga, att det har vissa praktiska fördelar, att de komma med. Och jag vill därför tillkännage, att jag icke kommer att motsätta mig det av herr Hansson i Gårda framställda yrkandet.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Hansson i Gårda under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 6.

Vidare föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 4:o tryckfrihetsförordningen; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 100, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden.

§ 8.

Ang. gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruks-utskottet.

Vid föredragning härpå av jordbruksutskottets memorial, nr 101, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos jordbruksutskottet, begärdes ordet av

Herr Anderson i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag har icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan. Det förefaller mig emellertid, som om det måhända komme att bli en viss orättvisa, vad löneställning angår mellan jordbruksutskottets kansli och statsutskottets; och det är blott det, jag vill säga, att det kan vara möjligt, att man får lov att rätta till detta på ett eller annat sätt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Härefter föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17, rörande första kammarens beslut i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder till främjande av skandinaviskt samarbete i lagstiftningsfrågor m. m.; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Ang. tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott.

Slutligen föredrogs bankoutskottets memorial, nr 92, i anledning av kamrarnas återremiss av bankoutskottets memorial nr 85 angående tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott.

Därvid anförde:

Herr Anderson i Råstock: Herr talman, mina herrar! Det har förefallit mig, då jag läste detta bankoutskottets memorial, som om det skulle vara avfattat på ett sådant sätt, att utskottets förslag icke skulle skipa full rättvisa mellan de olika befattningshavarna i riksdagens tjänst. Jag har här en uppgift, som visar, att åtminstone en av dessa befattningshavare skulle gå förlustig omkring 80 kr. i månaden. För att giva alla lika och skipa full rättvisa mellan tjänstemännen inbördes synes det mig vara riktigt och lämpligt, att punkt 2:o) i utskottets hemställan ändras på följande sätt. Den lyder nu: att riksdagen må »2:o) medgiva att envar av under mom. 1:o) här ovan angivna befattningshavare, som är familjeförsörjare, må uppbära ytterligare tillägg med tjugu procent å arvodet; dock att den, vilken i egenskap av befattningshavare i statens tjänst eller hos riksdagens verk eller inrättningar eller f. d. befattningshavare äger uppbära förhöjning i dyrtidstillägg för första halvåret 1920 eller del därav, icke må komma i åtnjutande jämväl av här nämnda dyrtidstillägg.» D. v. s. att om han har haft aldrig så kortvarig anställning i statens tjänst och sedan kommer in i riksdagens tjänst, skall han komma att bli ställd i en sämre ställning än eljest. Därför skulle man nu i stället stryka ordet »jämväl», och satsen »icke må komma i åtnjutande jämväl av här nämnda dyrtidstillägg» skulle komma att få följande lydelse — jag börjar med årtalet 1920: »eller del därav, icke må komma i åtnjutande av här nämnda dyrtidstillägg till högre belopp, än att detsamma jämte nyssberörda förhöjning i dyrtidstillägg uppgår till högst tjugu procent av arvodet för tjänstgöringen hos riksdagen». På detta sätt har man satt en gräns, som gör det likformigt för alla och icke skapar någon sådan orättvisa, som jag nyss tillät mig påpeka möjligheten av.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan med denna ändring.

Herr Kristensson: För min del vill jag på det allra bestämdaste motsätta mig det av herr Anderson i Råstock framställda yrkandet. Jag får säga, att det verkligen måste någon gång bli ordning och reda i avlöningsbestämmelserna för den personal, som riksdagen har tillfälligt anställd under riksdagens lopp. Vi ha inom utskottet principiellt icke kunnat erkänna, att det här föreligger det minsta skäl för att över huvud taget bevilja ett 20 % retroaktivt lönetillägg för år 1920 och detta av följande två skäl. För den tillfälligt anställda personalen — det gäller såväl sekreterare, som notarier och

Ang. tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott. (Forts.)

vaktmästare — genomfördes vid förra årets riksdag en högst väsentlig löneförhöjning, uppgående till mellan 30 och 40 %, såsom herrarna finna av utlåtandet på sid. 2 för en stor del av dessa befattningshavare. Det är givet, att när riksdagen så sent genomfört en lönereglering och även på den då givna löneförhöjningen lämnat dyrtidstillägg, detta i viss mån måste tagas i betraktande, då fråga är om ett retroaktivt tillägg för innevarande riksdag.

Men så kommer jag till skälet nummer två, som är ännu starkare. Och det är det, att denna personal har icke uppburit dyrtidstillägg efter samma grunder som statstjänstemän i allmänhet utan efter betydligt förmånligare grunder. Jag skall icke ingå på frågan, huru detta kommer sig. Det beror på, att vi hava ett särskilt utskott, som behandlat dyrtidstillägget för riksdagspersonalen. Så har år efter år vid riksdagens början bestämts om förskott, och när vi sedan vid riksdagens slut skolat reglera arvodena, hava vi varit bundna vid det, som bestämts att utgå som förskott. Och så har det fått gå, ehuru riksdagen förra året uttalade, att den ansåg, att en ändring borde äga rum, så att det skulle bli en jämkning nedåt till jämställighet med statstjänarna.

I vilket hänseende har det nu blivit likställighet? Jo, enligt den allmänna kungörelsen om dyrtidstillägg för statstjänare gäller den regeln, att då de innehava två befattningar, få de icke räkna den högre procentsatsen — som nu äro 160 och förut var 147 — först på 12 eller 11 hundra kronor på den ena befattningen och sedan också på 12 eller 11 hundra kronor på den andra, utan lönerna slås ihop och sedan beräknar man på bottensatsen en gång efter den högre procentsatsen och sedan efter den lägre procentsatsen. En sådan sammanslagning har här icke skett, utan här har man räknat efter den högre procentsatsen på båda befattningarna, dock med den reduktion, som består i, att en del högre befattningshavare falla för det fastställda maximibeloppet — förut nio kronor om dagen och vid denna riksdag tolv kronor om dagen. Det är ju en viss restriktion, som gör, att högre tjänstemän icke fullt ut kunna tillgodogöra sig denna särställning, men i stort sett har större delen av personalen kunnat göra det. Vid sådant förhållande har utskottet icke principiellt kunnat gå med på, att här föreligga verkliga skäl för dessa retroaktiva bestämmelser. Men nu har det under överläggningen gjorts gällande — i synnerhet i första kammaren, men även här i denna kammare — en önskan om att utskottet i viss mån skulle gå något längre. Då har utskottet för sin del stannat för — och jag tror, att herrarna måste medge, att detta är principiellt riktigt — att de av personalen, som icke äro statsanställda eller icke äro anställda i riksdagens verk och inrättningar och därifrån uppbära 20 % retroaktivt arvode, här skulle få uppbära 20 % på arvodet för hela den tid, som de uppburit arvode från riksdagen. Detta gäller sålunda icke blott till riksdagens avslutande utan också för de dagar, som de tjänstgöra efter riksdagens avslutande, och oavsett om det inträffar under första halvåret eller om tjänstgöringen skulle sträcka sig litet in på andra halvåret.

Ang. tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott.
(Forts.)

Jag skall taga ett enda exempel, som kan visa huru det skulle verka. Man har för riksdagens bibliotek en bibliotekarie, som under denna riksdag tjänstgjort som sekreterare i ett tillfälligt utskott. Han har fått behålla alla sina avlöningsförmåner i riksdagsbiblioteket och har därpå fått åtnjuta dyrtidstillägg enligt de grunder, som utgå för förstagradstjänstemän i statsverket. Han har dessutom haft ett arvode av 500 kronor i månaden som sekreterare i det tillfälliga utskottet. Dessutom har han haft ett dyrtidstillägg på detta arvode från utskottet, som uppgått till 333,33 kronor, allt detta per månad. Han är enligt riksdagens beslut härom dagen berättigad att på sin bibliotekariebefattning uppbära 20 % förhöjning, vilket för denna tid — fem månader — gör en summa av 408,33 kronor. Om det nu skulle gå därhän, att det här gjorda yrkandet bifölles — ja, herr Anderson i Råstock yrkade visserligen icke det, men i första kammaren finnes en ivrig agitation för att även gå den vägen — då skulle han dessutom få 20 % retroaktiv förhöjning på sitt arvode i egenskap av sekreterare i det tillfälliga utskottet. Det vill säga, att en tjänsteman hos riksdagen, som har två befattningar, skulle hava 20 % på den ena och 20 % på den andra befattningen.

Detta är fullkomligt principiellt orimligt, tycka vi, i all synnerhet som de hava åtnjutit dyrtidstillägg från riksdagen enligt högre grunder än som gällt för motsvarande tid för statsförvaltningen i allmänhet, och det således icke föreligger i detta fall något skäl för ett 20 % retroaktivt lönetillägg här också. Nu medger jag visserligen, att det kan finnas ett och annat gränsfall. Det kan befinnas, att en tjänsteman, som tjänstgjort icke för hela tiden haft statstjänst i fem månader och icke fått fullständigt retroaktivt tilllägg, men för ett eller annat rent undantagsfall kan man naturligtvis icke bryta sönder en allmängiltig regel, om den nu har fog för sig i den sak det gäller, och det är, att 20 % retroaktiv förhöjning får icke utgå på två tjänster. Få de förhöjning inom statstjänsten, föreslås det, att de icke få den här, och få de icke något på grund av statstjänst, är det utskottets förslag, att de skulle få det på sin befattning i riksdagen. Sedan har utskottet vidare ansett, att om det är några — som det antagligen blir — tjänstemän, som komma att stanna kvar några dagar efter den 1 juli i riksdagen, så föreligger icke för de få dagarnas och de få tjänstemännens skull anledning att höja procenten från vad som gällde första halvåret 1920 till det som nu är beslutat, nämligen 160 %, utan det synes kunna utgå även för de dagarna.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen, att vi nästa år äntligen komma dit hän, att vi likställa riksdagens tjänstemän med statstjänstemän i allmänhet och icke ge högre dyrtidstillägg på dessa nyreglerade löner inom riksdagen än som gäller för statsförvaltningen i allmänhet, och det torde bliva så mycket behövligare, som riksdagen rätt så avsevärt höjt dyrtidstilläggen. Vidare vill jag erinra om, att vi stå i riksdagens sista timme, och det kan väl icke vara anledning att kamrarna fatta olika beslut i dessa frågor, detta under den förutsättningen, att verkligen det yrkande, som framställdes, här

Ang. tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjänte hos riksdagens kamrar och utskott. (Forts.)

kan upptagas, vilket jag för min del anser rätt så tvivelaktigt. Om herr talmannen skulle anse sig kunna upptaga herr Andersons i Råstock yrkande, skulle det väl bero på, att det väckts en motion av herr Ekman i första kammaren, som går ut på, att den hos riksdagens verk och inrättningar anställda personalen skulle få dyrtidstillägg efter samma grunder, som gälla för statsförvaltningen. Till det vill jag dock erinra om, att ordagrant samma motion väcktes förra året exempelvis, och att enligt den praxis, som utbildat sig här, anses denna term icke innesluta den tillfälligt anställda personalen, utan det har alltid skilts på den, som varit i riksdagens verk och inrättningar, i riksgäldskontoret, riksbanken, riksdagsbiblioteket o. s. v., en portvakt t. ex. här, som har haft fast anställning året om, och dem, som blott tillfälligt anställts för varje riksdag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Som herrarna hörde, fann herr Kristensson också, att utskottets förslag icke var så alldeles rättvist på alla punkter. Jag ber att få åberopa i det fallet, att det kan finnas tjänstemän, som i statstjänst åtnjuta 125 kronor i månaden, och det är i sådana fall, herr Kristensson, som det verka så pass orättvist, som jag nyss tillät mig påpeka. Det är icke fråga om att han skulle få något annat, än vad det skulle bliva i statstjänst, — för såvitt ej hans arvode i riksdagen är högre — och jag kan icke se, att det kan vara något orätt i det resonmanget. Jag vill tillägga, att om det icke varit i riksdagens elfte timma, skulle jag för min del vågat mig på att yrka återremiss, men jag skall av naturliga skäl icke göra det nu.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Herr talmannen meddelade, att hans excellens herr statsministern tillkännagivit, att han vid morgondagens sammanträde ämnade besvara herr Lövgrens i Nyborg interpellation huruvida svenska regeringen är villig att söka medverka till åstadkommande av mera ordnade förhållanden i Ungern.

§ 12.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m., i vad den angår pensions- och indragningsstaterna; och

nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:

första sammansatta stats- och andra lagutskottets:

memorial, nr 7, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass, dels ock två i ämnet väckta motioner; och

utlåtande, nr 8, i anledning av kamrarnas återremiss av utskottets utlåtande nr 5 rörande Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ytterligare minskning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga av 1919 års klass jämte två i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 45, angående uppförande av viss bevillning å tilläggsstaten för år 1920;

nr 46, angående beräkning av bevillningarna för år 1921;

nr 47, i anledning av väckt motion angående beräkning av statsverkets inkomst av rusdrycksbeskattning m. m.;

nr 48, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; och

nr 49, angående beviljande av medel till särskild ersättning åt tjänstemän hos utskottet.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.